



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Tyrocinium Theologicum

Francolini, Baldassare

Herbipoli, 1710

§. 2. Argumenta, Auctores, & Interpretes sacrorum librorum.

urn:nbn:de:hbz:466:1-39295

as, Aggæus, Zacharias, Malachias,
Machiabæorum primus, & secundus.

4. Libri novi Testamenti sunt 27.
Quatuor Evangelia, Acta Apostolorum,
quatuordecim Epistolæ S. Pauli
Apostoli, nempe una ad Romanos,
duæ ad Corinthios, una ad Galatas,
una ad Ephesios, una ad Philippenses,
una ad Coloffenses, duæ ad Thessa-
Ionicenses, duæ ad Timotheum, una
ad Titum, una ad Philemonem, un
ad Hebræos; S. Petri Apostoli duæ,
S. Joannis Apostoli tres, S. Jacobi
Apostoli una, S. Judæ Apostoli una;
& S. Joannis Apostoli Apocalypsis.

§. II.

*Argumenta, Auctores, & Interpre-
tes Sacrorum Librorum.*

DE PENTATEUCHO.

5. IN Genesi Moyses narrat creatio-
nem Mundi, & gesta Adami,
Evæ, Noë, Abrahæ, Isaac, Jacob,
& aliorum usque ad mortem Joseph.

In Exodo persecutionem Pharao-
nis,

nis, indéque decem plagas Ægypti, egressum Hebræorum ex Ægypto, & peregrinationem per Desertum, ubi in Sina Decalogum, cæterasque leges à Deo acceperunt.

In Levitico describuntur sacra, & sacrificia, cibi vetiti, festa, aliique ritus, lustrationes, & cæremoniæ tam Populi, quam Sacerdotum, & Levitarum.

In Numeris numerantur Populus, Principes, & Levitæ; item quadraginta duæ mansiones Hebræorum; horumque, ac Dei gesta in Deserto recensentur; insuper affertur prophe-tia Baalam, ac describitur bellum He-bræorum cum Madianitis.

In Deut. sive secunda lege repetun-tur, & inculcantur Hebræis, leges æn-tea in Exodo, Levitico, & Numeris à Deo datæ.

6. Hic adverte cum Cornel. à La-pide Mosen Pentateuchum simplici-ter conscripsisse per modum Diarii, vel Annalium; Josue tamen, vel aliud similem eosdein hos Mosis an-

nales in ordinem digestisse, & senten-
tias nonnullas addidisse : sic enim in
fine Deuteronomii mors Moysis, eo
utique in mortuo, à Josue, vel alio
quopiam additur, & describitur. Sic
non à Mose, sed ab alio, ut videtur,
laus mansuetudinis Mosis intertexta
est Numer. 12. v. 3. Porro Moses hæc
partim traditione, partim Divinâ re-
velatione, partim oculari inspectione
didicit, & accepit ; omniaque Divino
instinctu conscripsit,

7. Scripserunt in Genes. Origenes,
S. Hieron. S. Aug. Theod. Procopius,
Chrys. Eucher. Rup. S. Basil. S. Ambr.
Albinus Flaccus, Anastasius Sinaita,
Lyr. Tost. Hugo, Chart. Inter recen-
tiores excellit Pererius, & Corn. à Lap.

8. Scripsere in Levit. Orig. Isichius,
S. Cyrill. Radulphus Monach. Petrus
Serranus, Cornel. à Lap. qui & reli-
quos Pentateuchi libros exponit.

De Libro Josue.

9. IN libro Josue gesta Josue descri-
buntur, ut videlicet ille Chan-
nam

næam bello subegit, illamque duodecim Tribubus divisit, Rempubl. Israëlis in eâdem constituit, eamque tam in pace, quæ in bello prudentissimè gubernavit, Diaria hæc ab ipso Josue primitùs fuere conscripta, quidquid alii contradicant. Eorum verò collector nonnulla addidit, nempè ejus mortem, & quæ post ejus mortem contigere, uti sunt ea, quæ cap. 15. de Axa filia Caleb, & cap. 19. de filiis Dan narrantur.

10. Scripserein Josue Orig. Theod. Procopius, S. Augustinus, Rupertus, Lyranus, Hugo Card. Dionysius Carthus. Cajetanus. Fusè & exactè Alphonsus Tostatus Episc. Abulensis, elegantissimè Arias Montanus, copiosè Cosmas Magallianus. doctè, & reconditè Nicolaus Serarius, accuratè Jacobus Bonferius, eruditè Cornel. à Lap.

De Lib. Judicum, & de Lib. Ruth.

11 **L**iber Judicum horum gesta prosequitur. Judices autem He-

A 4 bræorum

bræorum ii dicti fuere, qui eum populum ingressum in Palæstinam à vicinorum Gentium insultu, & jugo liberarunt, eique in judiciis præfuere, præfecturâ fere Monarchica: unicus enim Judex erat, & in solis causis difficilioribus sententiam supremi Concilii, quod Sanhedrim dicebatur, exquirere, ejusque decretis stare debebat, regiam tamen potestatem non habebat. Quare nec leges condere poterat, nec diademate, aut sceptro utebatur, nec satellitio custodiebatur. Non ungebatur, nec hæreditario jure succedebat, sed electione Dei vel Populi creabatur. Electus per omnem vitam manebat Judex: ius demum vitae, & necis non habebat, sed reos juxta legem morti adjudicabat, aut aliter plectebat. Fuere quindecim, nempe Othoniel, Aod, Samgar, Baruch cum Debora, Gedeon, Abimelec, Thola, Jair, Jepthe, Abesan, Ahiola, Abdon, Sampson, Heli, Samuel, post quem Populus Regem petiit.

petuit. Is Judicum Magistratus man-
sit annis 356. In hoc tamen libro duo-
rum ultimorum, nempe Heli, & Samue-
lis acta non narrantur, sed in *lib. i. Reg.*

12. Quis hunc librum conscriperit,
incertum est. Verisimile est Esdram,
vel Prophetam aliquem posteriorem,
aut potius Samuelem ex antiquis Dia-
riis, & Annalibus, quæ Judex quisque,
aut aliis ejus tempore, conscribebat,
collegisse, & in hunc librum redegisse.

13. In librum Judicum scripsere
Orig. S. Aug. Theod. Procop. Isidor.
Hugo de S. Vict. Lyran. Hugo Card.
Dion. Chart. Abul. Cajet. Arias Mon-
tanus, Serarius, Magalianes, Bon-
frerius, Corn. à Lap.

14. Liber Ruth continet Genealo-
giam Judæ Patriarchæ à Phares filio
eius usque Davidem; est autem ap-
pendix libri Judicum: Ruth enim hi-
storia contigit sub Judicibus, estque
præludium, & veluti manuductio ad
librum primum Regum, in quo gesta
Davidis describuntur.

15. Auctor libri est incertus : à non-nullis enim censetur fuisse Ezechias Rex , ab aliis Esdras, à pluribus vero Samuel, idque verisimilius est. Scripferunt in Ruth Rupertus, Abul. Lyran. Hugo, Dionys. Cajet. Serarius, Corn. à Lapide , & cum ingenti laude Fevaxdentius.

De Libris Regum, & Paralippomenon.

16. **H**is quatuor libris Regum continetur historia regni Hebraicæ. Duo priores libri complectuntur tempus, quo , post judices Heli , & Samuelem, præfuerunt Israëli cum potestate regia Saul, & David. Duo posteriores enarrant acta Salomonis, ejusque Filiorum , & nepotium usque ad ultimum Regem Sedeciam. Item gesta Jeroboam , & posteriorum ejus, qui schisma facientes à Roboam , & Juda regnarunt in Israële , idest in decem tribubus usque ad ultimum Regem Oseam.

17. Primum Regum librum Scripsit

psit Samuel usque ad mortem suam: Ejus verò mortem, & gesta post ipsam usque ad finem libri secundi scripsit David, aut potius Nathan, & Gad Prophetæ, qui David erant à secretis, & commentariis, ut ejus acta, & veluti Ephemerides conscriberent. Duos posteriores regum libros usque ad Hierosolymæ excidium ex priscis singulorum Regum Annalibus scripsit partim Isaias, partim Jeremias, partim Esdras. Prædicta Diaria, seu Annales vocantur in Scriptura liber verborum, idest factorum descriptorum.

18. Libris regum attexuntur duo libri Paralippomenon, idest relictorum, seu residuorum, quia hi supplerent ea, quæ in libris Regum de Regibus Juda prætermissa sunt, nam gesta regum Israël vix tanguntur in libris Regum Auctor Paralippomenon fuit probabiliter Esdras.

19. In libros regum Scripserunt

A 6

Lyran.

Lyran. Hugo, Dion. Abulen. Cajetan.
 & Vatabl. novissimè Franciscus Men-
 doza , Caspar , Sanchez , Nicolaus
 Serarius. Cornel. à Lap. qui scripsit
 etiam in lib. Paralipp.

De Duobus Libris Esdræ.

20. **A**uctor libri primi est Esdras
 ipse, secundi verò est Nehemias ; Dicitur autem Esdræ etiam
 hic, partim, quòd continet ea, quæ
 simul ab Esdra , & Nehemia gesta
 sunt , partim quòd olim apud He-
 bræos , & Græcos uterque hic liber
 unus erat. Fuit autem Esdras Sa-
 cerdos, Propheta , Scriba , Doctor,
 & totius Sacræ Scripturæ deperditæ
 in vastitate Babylonica, ex memoria
 dictator , & restaurator , vel potius
 vitiatæ corrector. Nehemias verò
 fuit Sacerdos, & Artaxerxis Persarum
 Regis Pincerna. Is reducem è capti-
 vitate populum numeravit, ac Tem-
 pli , & murorum restorationem
 consignavit, & perfecit.

21. Liber

21. Liber Esdræ continet ea, quæ circa prædictam populi liberationem contigerunt ab anno primo monarchiæ Cyri usque ad annum septimum Artaxerxis Regis. quo Esdras è Babylone cum aliis Sacerdotibus, & Levitis rediit in Hierusalem, quod est spatium 73. annorum. Liber vero Nehemiæ continet reædificationem Urbis Hierosolymæ, aliaque ab anno 7. usque ad annum 22. ejusdem Artaxerxis.

Scripsit in hos lib. Lyran. Dion. Vatab. Marian. Corn. à Lap.

22. Tertius, & quartus liber Esdræ Apocryphi sunt. Vide Corn. à Lap. de utriusque auctoritate non quidem canonica, non tamen contemnenda hic differentem. Is liber tertius Esdræ narrat eadem, quæ narrata sunt libro primo, & secundo, sed quæ ibi breviter dicta sunt, fusiùs hic recensentur, ac nonnulla ibi omissa adduntur. Liber verò quartus continet varia documenta, miras visiones

& prophetias præsertim eorum quæ contingent in fine Mundi, & est similis libro Apocalypsis. Auctor utriusque aut est Esdras, aut alias Esdræ personam referens.

*De Libris Tobiæ, Judith, Esther,
& Job.*

23. **I**ber Tobiæ describit vitam, gesta, & mores utriusque Tobiæ. Auctor primæ partis libri fuit pater, auctor secundæ partis filius. Contigit hæc historia sub Ezechia & Manasse. Scripsere in hunc librum S. Ambr. Beda, Hugo, Lyran. Vatabl. Cornel. à Lap.

24. Argumentum libri Judith est ejus victoria de Holoferne, & Assyriis. Contigit hæc historia probabilitè non ante captivitatem Babyloniam, sub Manasse Rege Juda, ut non pauci dicunt, sed postea sub Xerxe, ut latè Corn. à Lap. Scripsit in Judith Serarius, Genebr. Pererius, Cornelius à Lap.

25. Ar.

25 Argumentum libri Esther est humiliatio superborum in persona Vashti, & Aman, & exaltatio humilium in persona Esther, & Mardochæi, ac liberatio injustè oppressorum in persona Judæorum. Eodem tempore, quo vixerunt Esther, & Mardochæus, floruerunt Esdras, Nehemias, Daniel, Zorobabel, Jesus filius Joseph, Aggæus, Malachias, Zacharias &c. Auctor libri Esther fuit, ut creditur ipse Mardochæus cum Esther. Scripsere in hunc lib. Lyran. Hugo. Dion. Serarius, Sanchez, Fevaxdennius, Cornel. à Lap.

26. Argumentum libri Job est exemplum insigne patientiæ Job, & providentiæ Divinæ circa ipsum, reliquosque justos quos tentari permittit Deus, ut probet, & coronet. Hujus lib. auctor censetur Moses à Card. Bellarm. aliisque, sed ab aliis ipse Job qui natus dicitur anno Mundii 2230. Scripserunt in Job præter antiquos, Salmeron, Pineda, Gasp. Sanctius &c. De

27. **I**S liber continet laudes Dei, I ejusq; legis, & viri justi & Sancti; sed præsertim Christi Domini, qui est præcipuum libri argumentum. Omnes 150. Psalmi quibus is liber constat, sunt ipsius Davidis juxta probabiliorem sententiam. Vide Lorinum in præfat. cap. 2. Innumeri sunt eorum Interpretes. Eminet S. Aug. inter antiquos, inter recentiores, Lorinus, & Bellarm.

De Libris Salomonis.

28. **S**Alomon (inquit S. Hieron. in comment. in Ecclesiasten) tria volumina edidit, Proverbia, Ecclesiasten, & Canticum Canticorum. In Proverbiis parvulum docens, & quasi de officiis per sententias erudiens, unde & ad filium ejus sermo crebro repetitur. In Ecclesiaste vero maturæ virum etatis instituens, ne quidquam in Mundi rebus putet esse perpetuum, sed caduca, & brevia univerfa, quæ censimus. Ad extre-

MUNIB

*mum jam consummatum virum & calcato
seculo preparatum, in Canto Canticorum
sponsi jungit amplexibus.*

29. In Proverbia Salomonis scripsere multi recentiores Osorius, Pelitanus, Fontius, Nannus, Sixtus Sen. Sidonius Scarga, Baynus, Arboreus, Cornel. Jansen. Post omnes, & præ omnibus fusè & erudite Ferdinandus à Salazar, & Corn. à Lap.

30. In Ecclesiasten scripsere Greg. Nazianz. Greg. Nyss. Hieron. &c. Hugo Victor. S. Bonav. Lyr. Carth. Cajet. Titelmanus, Osor. Vatabl. Lorinus, Pineda, Corn. à Lap.

31. In Cantica scripsere Orig. Nyss. Philo Carpath. Theodore. Beda, aliquique multi. Novissimè, & exactissimè Martin. Delrio, Michaël Gislerius, Ludov. Sotomajor, Corn. à Lap.

De Libris Sapientiæ, & Ecclesiastici.

32. **L**iber sapientiæ tractat de vera sapientia non tam speculativa,
quam

quam practica, quae scilicet est ratio agendorum secundum Deum, ac proinde non est aliud, quam Dei cognitio conjuncta cum ejus timore, religione, & cultu. Hujus ergo originem, mores, opera, affectus, & præmia is liber exponit. Est autem incertum, quis hujus libri auctor fuerit, an Salomon, ut dixit Sixtus Sen, an Jesus Sirach, ut putat S. Isidor. & Theodoret. an Philo senior, qui vixit annis 160, ante Christum, ut putant alii multi, an unus ex 72. Interpretibus, vel alius Rabbinus illius ætatis, ut censere videtur Corn. à Lap,

33. In sapientiam scripsere S. Bonav. Lyran. Hugo. Dion. Carth. Robertus Holcot, Petrus de Alliaco, Ofor, Vatabl. Cornel. Jansen. Cornel. à Lap. & alii.

34. Liber Ecclesiastici brevibus sententiis docet omnem moralem Philosophiam uberioris, quam liber Proverb. Salomonis: agit enim de virtutibus non tantum ethicis, quæ perso-

personam cujusque concernunt, & perficiunt, sed æconomicis, quæ ad familiam, & politicis, quæ ad Remp. gubernandam vel utiles sunt, vel necessar. fæ.

35. Auctor hujus libri à multis creditur Salomon, sed Cornel. à Lap, fusè probat eum fuisse Jesum filium Sirach civem Jerosol. virum eximiè sapientem, & prophetam, qui flouruit paulò post Alexandrum Magnum tempore Ptolomæi Philadelphi, & 72. Interpretum. Scripsit in hunc lib. ut in reliquam Scripturam Rabanus Maurus sub. Lud. Pio, ex cuius Rabani scriptis Glossam ordinariam contexuit Strabus Fulensis Monachus ejus discipulus. Scripserê etiam Lyr. Hugo, Dionys. Gorram, Holtot, Paulus de Palacio, Jorius, Boësus Cornel. Jans. & à Lap,

De Libris Prophetarum majorum.

36. **D**icuntur Prophetæ majores qui singuli suos scripserê libros

bros integros, minores autem, quorum prophetiae simul uno libro apud Hebræos continentur.

Primus majorum Prophetarum est Isaías, cuius Prophetia est de adventu Christi, de nativitate ejus ex Virgine, de vita, de prædicatione, de Regno, de miraculis, de sepultura. Item de vocatione Gentium, de gloria, Ecclesiæ. Scripsit in Isaiam Origenes triginta volumina, & 25. homilias, quarum novem tantum extant. Scripserê etiam S. Hieron. (ut in reliquos prophetas cum maxima laude) Rupertus, aliique veteres. E recentioribus Leo Castrius, Osorius, Arias Montanus, Caspar Sanchez, Delrio, Cornel. à Lap.

37. Secundus est Hieremias, qui hortatur populum, ejusque principes ad pœnitentiam: prædicit etiam imminentem ruinam Hierosolymæ, Templi Domini, & totius Regni: Multa etiam de adventu Christi, de Testamento novo, deque aliis Christi-

Christianis mysteriis apertissimè. Ad-
dit ad finem libri Threnos, id est La-
mentationes carmine scriptas ordine
alphabetico , quibus deplorat æru-
mnas gentis suæ , epistolam quoque
ad populum captivum in Babylone ,
quâ eum hortatur , ut in fide persi-
stat. Hanc epistolam posuit Baruch
in extremo libro suo.

38. Fuit autem Baruch minister ,
& amanuensis Hieremiæ , & præter
ea , quæ scripsit , Hieremia dictante ,
scripsit proprium volumen quinque
capitum , in quibus prædictit aper-
tissimè Divinam Incarnationem.

39. Scripserunt in Hieremiam S.
Hieron. Raban. Theodor. Rupertus ,
S.Thom. Lyran. Hugo, Dion. Vatabl.
Andreas Capilla , & novissimè , ex-
actissimèque Christophorus à Ca-
stro , Joan. Maldonatus , Caspar
Sanchez, Cornelius à Lap.

40. Tertius est Ezechiel, qui præ-
dictit liberationem sui populi à capti-
vitate , adventum Christi Domini ,
aliamque

aliaque ejus mysteria, & structuram
Templi, sed obscurè. Scripserunt in
Ezech. S. Hieron. S. Greg. Lyran.
Hugo, Dionys. Vatabl. Hector
Pintus, Petrus, Serranus, Cornel.
à Lap.

41. Quartus, & ultimus est Da-
niel, qui scripsit multa de Christo,
& de tempore adventūs ejus, nec
non de morte ejus, & de excæca-
tione Judæorum: item de Antichri-
sto, & præliis ejus. Prædixit pro-
gressum quatuor præcipuorum Re-
gnorum, & de bellis futuris inter
Græcos, & Persas, & inter successo-
res Alexandri Magni tam perspicuè,
ut ejus prophetia rerum historia vi-
deatur.

Scripserunt in Danielem S. Hieron.
Lyran. Dion. Carth. Vatabl. Pere-
rius, Maldon. Pintus, Cornel. à
Lap.

De

De Prophetis minoribus.

Duodecim hi sunt, quorum pri-
mus Oseas prædixit captivita-
tem decem Tribus, & deinde ca-
ptivitatem etiam aliarum duarum.

42. Joel secundus prædictit dua-
bus Tribubus, quibus Propheta da-
tus erat à Deo, Babyloniam capti-
vitatem; & in extremo vaticinio
prædictit adventum Messiae, & Spir-
itus Sancti in Apostolos, & ultimum
Judicii diem.

43. Amos tertius, prædixit & ipse
captivitatem, & alia gravia flagella,
& gravissimè in scelera invectus est.

44. Abdias quartus prophetavit
contra Idumæos, & non solùm præ-
dixit eorum exitium, sed etiam
causam exitii, quia videlicet tem-
pore captivitatis Babylonicae futuri
essent socii Chaldaeorum contra filios
Israël.

45. Jonas quintus prophetavit
contra Ninivitas, & quamvis agen-
tibus

tibus illis pœnitentiam Deus tunc
pepercerit, tamen postea reversis
ad iniquitatem Deus exitium immi-
sit, quod Jonas prædixit, ut dicitur
in lib. Tobiæ cap. 14.

46. Michæas sextus prædixit pri-
mam captivitatem decem Tribuum,
& secundam duartum Tribuum.
Prædictit etiam adventum Christi, &
nativitatem in Bethlehem, & con-
versionem Gentium.

47. Nahum septimus prædicit exi-
tium Regis Assyriorum, & vasta-
tionem Ninive per Chaldæos, nec
hos prævalituros contra Hierusalem,
sicut prævaluerant contra Samariam.

48. Habacuc octavus, & diver-
sus ab eo, qui attulit prandium Da-
nieli, prædicit adventum Chaldæo-
rum, & Babyloniam captivitatem,
& vastationem eorundem Chaldæo-
rum, quæ facta est per Medos, &
Persas, & tandem prædicit adven-
tum Christi, passionem, resurrectio-
nem,

nem , & secundum adventum in gloria.

49. Sophonias nonus prædicit ex-
cidium Palæstinorum, Moabitarum,
Ammonitarum, Æthiopum, & alia-
rum Gentium: prædicit etiam con-
versionem Gentium , & ruinam
Idololatriæ. Denique prædicit Chri-
sti resurrectionem ; Judæorum ex-
cæcationem & exitium ultimum,
tandem Ecclesiæ gloriam , & felici-
tatem.

50. Aggæus decimus hortatur Po-
pulum ad reædificationem Templi
quod dicit fore multò glorioius
quam primum : subintelligit enim
Ecclesiam Christi.

51. Zacharias undecimus similiter
hortatur ad ædificationem Templi, &
ad timorem Domini &c. Prædicit
quoque multa per varias similitudi-
nes de felicitate Ecclesiæ Christianæ,
& ultimâ Judæorum ruinâ.

52. Malachias ultimus prædicit ab-
olitionem Sacrificiorum Judaico-

B rum

rum, & institutionem Sacrificii novi in toto orbe offerendi. Prædicit quoque ultimum judicium, & conversionem præcedentem Judæorum per Eliam. Invehitur vehementer in negligentiam Sacerdotum, & in alia vita.

§ 3. Scripserunt in Prophetas minores S. Hieron. Cyrill. Theod. Theophil. Rabanus, Rupertus, Lyranus, Hugo, Dionysius, & novissimè, exactissimèque Christoph. à Castro, Gaspar Sanchez, Franciscus Ribera, & Cornel. à Lapide. Brevissimè Emmanuel Sà, & Joannes Mariana, qui duo universam Scripturam exposuere.

De Libris Machabæorum.

§ 4. SCOPUS libri primi, & secundi (qui soli sunt Canonici) est conscribere gesta, & prælia Judæ, Iohannæ, & Simonis fratrum Machabæorum contra Antiochum, aliósque Hebræorum hostes per annos circiter 60. Continuatur autem in illis hi-

historia Populi Dei. Esdras enim desi-
nit in Jeddoa , sive Jaddo Pontifice ,
qui occurrit Alexandro magno à quo
liber primus incipit , & historiam
Israëlis prosequitur per successores
Alexandri , nempe Reges Asiæ , & Re-
ges Ægypti , qui cum Judæis nunc fæ-
derati fuere , nunc gessere bella cru-
enta , in quibus enituit Machabæo-
rum fortitudo , nempe Judæ , qui
omnium primus dictus fuit Macha-
bæus , id est extinxor , seu occisor ;
inde sic appellati etiam Jonathas , &
Simon , eorumque posteri . Fue-
runt autem Judas , ejusque fratres ,
& posteri electi à Populo , & consti-
tuti duces , aut principes , non autem
Reges .

55. Probabile est primum librum
scriptum fuisse à Joanne Hircano filio
Simonis fratri Judæ Machabæi , qui
patri Simoni in principatum æquè ,
ac Pontificatum successit .

56. Secundi libri historia fusè à Ja-
son Cyrenensi quinque libris con-

B 2 scri-

scripta fuit, quam in Epitomen contraxit, & librum secundum confecit primarius Sacerdos. Ita Cornel. à Lap. Certè fuit diversus ab auctore primi; narrat enim acta Judæ alio modo, quam narrata sint libro primo, nec unquam libri primi meminunt.

57. Liber tertius non est canonicus: Habet tamen (inquit prædictus Corn.) majorem auctoritatem, quam Livius, Curtius &c. Hic propriè non tractat gesta Machabæorum, sed ea, quæ triginta annis ante eos contigerunt; Gestæ videlicet ab Antiocho magno, qui fuit pater Antiochi Epiphanis, cum quo Machabæi decertârunt: Quare ordine chronologico effet ponendus ante librum primum Machabæorum.

58. Quartus liber, nec ipse Canonicus, continet historiam unius & triginta annorum, hoc est, gesta prædicti Joannis Hircani ex Machabæis principibus ordine quarti, qui que fuit non

non solum principatu, sed etiam prophetia, & rebus gestis clarissimus, mortuusque fuit anno ante Christi ortum centesimo.

59. Et quia is est finis historiæ Sacrae, accipe ejus seriem & ordinem. In libris Mosis describitur origo Ecclesiæ Dei. In libris Josue, & Judicium ejus propagatio, progressus sub Regibus in libris Reg. & Paralipp. in quibus etiam recensentur, quæ passa est sub prima Monarchia, nempe Assyriorum, & Chaldæorum. Deinde in Esdra, Nehemia, Tobia, Judith, Esther commemorantur ea quæ eidem Ecclesiæ contigere in secunda Monarchia, nempe Cyri, & Regum Persarum. Tandem in libris Machabæorum narrantur ea, quæ eidem acciderunt in tertia Monarchia Græcorum.

*Argumenta, & Auctores libro
rum Testamenti Novi.*

Nihil dicam de Evangeliiis, quo-
rum

rum argumentum, auctorésque nō-
runt omnes; Interpretes autem sunt
innumeri.

60. Liber Actuum Apostolorum
describit infantiam Ecclesiæ, nempe
ejus fundationem in Judæâ, & Sa-
mariâ. Mox propagationem Evan-
geliî per Syriam, Lycaoniam, Pam-
phyliam, Græciam, aliásque gentes,
operâ Apostolorum, & præsertim S.
Pauli factam. Ejus Auctor fuit S.
Lucas Medicus Antiochenus; inde
Pauli discipulus.

61. Epistolæ S. Pauli duplex ob-
jectum spectant (inquit Corn. à
Lap.) doctrinam scilicet, & mores
Christianos. Quibusdam Christianos
quosdam Judaizantes impug-
nat, eorumque opera, nempe cære-
monias Judaicas. Id facit Epistolis
ad Romanos, ad Galatas, ad Philip-
penses, ad Hebræos. Aliis hæreses
nascentes perstringit, nempe Simo-
nis Magicum sua sobole, id est, Me-
nandri, Saturni, Basilidis, Gnosti-
corum,

corum, Carpocratis &c. Id facit epistolis ad Ephesios, ad Colossenses, ad Timotheum. Reliquis privatim eos, ad quos scribit, instruit; eorum dubia resolvit; eosque in fide, & officio christiano confirmat, & perficit. Id facit epistolis ad Corinth, ad Theff. ad Timot, ad Tit, ad Philem.

62. Ordo autem temporum, quibus scriptæ sunt hæ epistolæ, hic est. Primò scripta est epistola prior ad Theffalon, Corinthi Anno Christi 52. Secundò posterior ad Theffal. pariter Corinthi Anno 53. Tertiò prior ad Cor. scripta est Ephesi anno 57. Quartò Prior ad Timoth. in Macedonia, vel potius Laodiceæ an 57. Quintò secunda ad Cor. scripta Nicopoli an. 58. Sextò ad Galat. an. 58. Septimò ad Rem. scripta Cenchris apud Corinthum an. 58. Octavò epistola ad Tit. in Græciâ an. 58. Nonò secunda ad Timoth. Romæ an. 59. Decimò epistola ad Ephes. Romæ an. 59. Undecimò ad Philippens. Romæ an.

60. Duodecimò ad Coloss. Romæ ann.

60. Decimo tertio ad Philem an. 60.

Decimo quartò ad Heb. Romæ ann.

60.

63. Reliquæ septem epistolæ vo-
cantur Catholicæ, id est non pri-
vatæ, seu ad personam privatam scri-
ptæ, sed universales, & ad univer-
sam Ecclesiam directæ.

64. S. Petrus totus est in Sanctitate
Christianæ, S. Joannes in Charitate,
S. Jacobus in Oratione, S. Judas in
Fide Orthodoxa commendanda.

65. Apocalypsis argumentum va-
rium assertur, ut varia est Doctorum
interpretatio. Cornel. à Lapide di-
cit esse duplex. Primum est hortato-
rium & increpatorium usque ad
cap. 4. corripit enim mores 7. Epi-
scoporum Asiae. Alterum est Pro-
pheticum prædicit enim res in Ec-
clesia futuras, præsertim sub finem
Mundi tempore Antichristi.

66. Scripsere in Apocal. innume-
ri ex veteribus. E recentioribus
fin-

singulas hujus prophetiae partes explicat appositè ad litteram Franciscus Ribera; Blasius Viegas succulentè, & moraliter, Benedictus Pererius doctè, & floridè, sed in sola octo priora capita. Ludovicus Alcazar prolixè, ingeniosè, & eruditè, sed forte non satis solidè. Cornel. à Lapide solidius, ut videtur.

67. Ex his habes, libros sacros alios esse legales, quibus videlicet lex continetur; ut est Pentateuchus, & quatuor Evangelia; alios historicos, ut lib. Josuë, Judic., Ruth., Reg., Paralip., Esdræ, Tobiæ, Judith, Esther, Job, Machab. & Acta Apostolor. Alios sapientiales, in quibus sapientia exponitur, nempe Proverbia, Ecclesiastes, Cantica, Sapientia, & Ecclesiasticus, & 21. epist. Apostolorum, alios demum Propheticos, nempe lib. Psalmorum & reliquorum tam majorum quam minorum Prophetarum cum Apocalypsi.